

Asia: VN/7050/2023

Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

Koulut ja oppilaitokset ovat keskeinen osa nuorten arjessa. Toimivan ja ehyen opiskeluhuollon osalta opiskeluhoitopalveluiden resurssien täytyy olla kunnossa osalta, jotta oppilas ja opiskelija saa tarvitsemansa palvelut ja yhteisölliselle opiskeluhuollolle on myös aikaa. Myös oppilaiden ja huoltajien osallisuuden vahvistamisessa yhteisöllisen opiskeluhuollon ja koulujen toiminnan osalta on parantamisen varaa. Myös yhteistyön kouluissa työskentelevien yhteisöohjaajien ja koulunuorisotyöntekijöiden kanssa on toimittava. Myös ruotsinkielisten opiskeluhoitopalveluiden saatavuus on välttämätöntä.

VANUPOssa toimenpiteenä on vahvistaa nuorten monialaisia matalan kynnyksen palveluita, kuten Ohjaamojen asemaa. Tämä on tärkeä tavoite, mutta työllisyyspalvelujen siirtyessä kuntakokeilun jälkeen kuntien toteuttamisvastuulle valtion rooli Ohjaamoissa kapenee. Ohjaamotoiminnan edellytyksenä on, että varmistetaan hyvinvointialueiden palvelujen, kuten mielenterveys- ja päihdepalvelujen sekä aikuissosiaalityön, saatavuus Ohjaamoissa.

VANUPOssa on nostettu oikea-aikaiset ja laadukkaan mielenterveyspalvelut esiin ja mainittu Ohjaamoille suunnatun psykososiaalisen tuen Onnin vahvistamista. On tärkeää, että matalan kynnyksen hyvinvoinnin tukea Ohjaamoissa varmistetaan myös valtion toimenpiteenä. Myös erilaisten walk in -palvelujen kehittyminen ohjaamoihin lisää nuorten pääsyä nopeasti palvelujen piiriin.

On tärkeää, että Ohjaamot ovat laaja-alaisia palveluiltaan. On pidettävä huolta siitä, että Ohjaamot eivät ole vain nuorten työllistymistä edistävä yhteispalvelu, vaan esimerkiksi laajennetun oppivelvollisuuden tuki on luonteeltaan sellaista, että se sopi ohjaamomaiseen toimintaan. Yli 16-vuotias voi asiassa kuin asiassa asioida Ohjaamossa. Tähän myös VANUPOssa viitataan mainitsemalla, että Ohjaamoissa on myös ohjausta liikunta- ja kulttuuriharrastusten piiriin. Myös etsivän nuorisotyön sijoittuminen Ohjaamoon edesauttaa palvelujen ulkopuolella olevien nuorten pääsyä koulutuspolulle ja kohti työllistymistä. Nuorten ohjaaminen heidän tarvitsemiensa palvelujen piiriin mahdollistuu monialaisen palvelukokonaisuuden Ohjaamoissa.

Ohjaamopalvelut ovat sijaittava riittävän lähellä nuoria väestöpohja huomioon ottaen. Paikallisesti on turvattava myös ruotsinkieliset palvelut, eikä kyseisiä palveluita ole syytä keskittää alueellisesti. Ruotsinkieliset palvelut järjestetään suomenkielisten palvelujen vierellä paikallisesti ottaen huomioon yhteistyörakenteet muun muassa järjestöjen kanssa. Palveluja on saatava myös englanniksi.

VANUPOssa on mainittu, että nuorten työpajoja kehitetään siten, että myös oppivelvollisuuden suorittaminen on työpajoilla mahdollista. Tämä on tärkeä tavoite.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

VANUPOssa teemana on nuorten saattaminen sekä liikunta- että kulttuuriharrastusten pariin. On tärkeä tunnistaa harrastukset yhdeksi merkittäväksi nuorten hyvinvoinnin edistäjäksi. Tavoitteen saavuttamiseksi on menetelmiksi mainittu etsivä harrastustoiminta, etsivä kulttuurinen nuorisotyö ja etsivä kulttuurityö, joiden voi tulkita tarkoittavan suunnilleen samaa asiaa. On hyvä, että tämä on nostettu tavoitteeksi, mutta tarvitaan myös konkreettisia menetelmiä ja kannustimia harrastamattomien nuorten tavoittamiseksi ja tukemiseksi harrastusten pariin yksilöllisesti. Erityisesti Ohjaamoissa kohdattujen nuorten aikuisten tukeminen harrastusten pariin vaatii todennäköisesti myös taloudellista tukea tai maksuttoman harrastustoiminnan järjestämistä.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

On hyvä, että nuorten kuuleminen sisälletään vahvemmin valmistelutyöhön ja erityisesti hyvä on, että tässä mainitaan johdon ja valmistelijoiden kouluttaminen ja heidän valmiuksien vahvistaminen, jotta nuorten huomioita ja näkökulmia voidaan sisällyttää paremmin ja aidosti mukaan työhön. Tätä on syytä korostaa, jotta nuorten näkemykset todella huomioidaan ja sisällytetään valmisteluun. Tärkeänä on vahvistaa juuri osallistumista ja vaikuttamismahdollisuuksia, ei pelkästään lisätä kuulemista itseisarvona. Lisäksi nuorille tulee tarjota riittävän paljon ja riittävän selkeää materiaalia perehtymiseen, kuten toimenpiteessäkin mainitaan.

Nuorten ilmastoryhmä ja Nuorten agenda 2030-ryhmä ovat hyviä viitekehyksiä nuorten osallistumisrakenteiden lähtökohdaksi ja on tärkeää, että vastaavia rakenteita kehitetään ja luodaan myös valtionhallintoon. Esimerkkiä löytyy tässä mainittujen lisäksi kunnallis- ja aluehallinnon puolelta sekä järjestökentältä. Osallistumis- ja vaikuttamiskanavia on hyvä olla useita, niin pieniä ja asiantuntevia kuin Nuorten agenda, mutta myös matalan kynnyksen ja arjen osallistumisen mahdollistavia väyliä. Olisi myös tärkeää, että rakenteissa huomioidaan mahdollisuuksien mukaan edustavuus ja nuorten yhdenvertainen mahdollisuus osallistua mahdollisten vaikuttamisryhmien toimintaan.

VANUPOssa on asetettu tavoitteeksi nuorten turvallisuuden tunteen ja turvallisuuden vahvistaminen. On lisättävä toimenpiteitä, joilla ehkäistään nuorten kiusaamista ja nuorten kohtaamaa väkivaltaa. Nuorten tekemien rikosten ehkäisyssä on mahdollisimman varhainen puuttuminen keskiössä. Ennaltaehkäisevään työhön on sitoutettava myös moninaiset järjestötoimijat. Nuorten jo ajautuessa rikollisuuteen on hyvinvointia tulevien palvelujen

mahdollisuus vaikuttaa heikompi. Kaikille nuorille on myös taattava yhtäläinen mahdollisuus käyttää pelkäämättä julkisia tiloja.

Tavoitteissa mainitaan erikseen myös Ankkuri-toiminta. Kyseinen varhaisen puuttumisen toiminta on tehokasta, mutta tätä varten on varattava riittävät henkilöstöresurssit ja lainsäädännön tulkinnan tarkennuksella mahdollistettava muun muassa nuorisotyöntekijän osallistuminen Ankkuritiimin toimintaan.

VANUPOssa toimenpiteenä on kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön kehittäminen. Viime vuosien aikana kouluissa ja oppilaitoksissa on alkanut koulunuorisotyön kaltaisia hankkeita, joissa työntekijät työskentelevät eri tehtäväkuvilla ja nimikkeillä. Tätä kokonaisuutta on syytä selkeyttää sekä vastuiden että valtion erilaisten rahoitusinstrumenttien osalta.

Nuorisotyöllä on tärkeä rooli onnistuneen ja yhtenäisen kasvun ja oppimisen polun luomisessa. Nuorisotyö on ennen kaikkea nuoren vapaa-ajalla tapahtuvaa toimintaa, vaikkakin koulunuorisotyöllä on roolinsa nuorten kohtaamisessa. On tärkeää, että koulun ja vapaa-ajalle sijoittuvan nuorisotyön välinen siltaava toiminta toimii. Nuorisotyö tarjoaa matalankynnyksen vapaa-ajanvieton mahdollisuuden heti koulupäivän jälkeen ja ilmiötasolla nuorten asioista voidaan eri ammattikuntien kanssa yhdessä käydä toimenpiteisiin johtavaa keskustelua.

Nuorisotyön ja -toiminnan tukemisen linjaukset

VANUPOssa tunnustetaan nuorisotyön monialaisuus ja moninaisuus. Nuorisotyötä tehdään ja nuoria kohdataan moninaisissa toimintaympäristöissä yhteistyössä monien nuorisotoimijoiden kanssa. Lisäksi mainitaan kuntien nuorisopolitiikan osalta merkittävä nuorten ohjaus- ja palveluverkosto.

VANUPOssa mainintana on myös maakunnalliset aluekoordinaattorit nuorten työpajatoiminnassa, etsivässä nuorisotyössä ja perusnuorisotyössä. Aluekoordinaattorit saattavat olla tarpeen niissä työmuodoissa, jossa pääasiallinen rahoitus kanavoituu Aluehallintoviraston kautta kuntiin, kuten etsivässä nuorisotyössä, mutta esimerkiksi perusnuorisotyön osalta on vaikea nähdä aluekoordinaattorin tuomaa lisäarvoa. Kunnat ovat luoneet yhteistyöverkostoja myös ilman valtiollista koordinaatiota. On myös varottava sen kaltaisia rakenteita, joissa työmuotoa ohjataan eri tahoilta.

VANUPOssa on otettu käyttöön määritelmä kunnallinen perusnuorisotyö, joka sijoittuu nuorten vapaa-aikaan ja sijoittuu muun muassa nuorisotiloille. Perusnuorisotyö tässä yhteydessä kattaa myös loma-aikojen toiminnot ja tapahtumat. Ministeriön tavoitteena on aloittaa prosessi, jossa kehitetään perusnuorisotyön rakenteita. Tavoitteina turvallisuuden ja laadun takaaminen.

Työmuodon osalta edellytyksenä on nuorisotyön laadun varmistaminen. Ensisijaisesti tulee kiinnittää huomiota ammattitaitoisen henkilöstön saatavuuteen. Tärkeää on kehittää nuorisotyöntekijöiden koulutusta siten, että koulutus tuottaa riittävän ammattitaidon vastata nuorisotyöllisiin ilmiöihin. Nuorisotyöllä on oltava osaamista kohdata kaikkia nuoria erilaisissa toimintaympäristöissä. Työn vaativuudessa tapahtuneet muutokset, etenkin kulttuuriset muutokset ja digitalisaatio, haastavat perinteiset mallit. Nuorisotyön ammatti vaatii osaamista työskennellä yhä monimuotoistuvan nuorison parissa sekä kohdata myös nuorten parissa tapahtuvia negatiivisia ilmiöitä, kuten nuorisorikollisuutta ja -väkivaltaa. Keskeistä on, että nuorisotyöntekijät saavat koulutusta kulttuuriseen kohtaamiseen. Nuorisotyöntekijöiden koulutukseen tulee sisällyttää myös mielen hyvinvoinnin tukemiseen liittyviä opintoja. VANUPOn määrittelemän perusnuorisotyön lisäksi

nuorisotyön menetelmänä on esimerkiksi jalkautuva nuorisotyö, johon ammatillisen koulutuksen tulee antaa myös riittävät valmiudet.

Tavoitteena on oltava myös monikielisten henkilöiden rekrytointi nuorisotyötekijöiksi. On myös tärkeänä se, että nuorisotyön koulutus on riittävän monimuotoista mahdollistaen myös yksilöllisten polkujen kautta saavuttaa ammatillinen tutkinto. Koulutuspaikkojen on sijaittava siellä, missä myös valtaosa nuorista asuu.

Nuorisotyö on paikallisiin tarpeisiin vastaavaa toimintaa. Nuorisotyön tiedolla johtamiseen ja kehittämiseen tarvitaan oikeanlaiset tiedonkeruumenetelmät. Ministeriö näkee edellytyksenä ottaa maksuton nuodo -järjestelmä käyttöön, mutta kunnilla täytyy olla mahdollisuus myös omien, ja tässä tapauksessa erityisesti suurien kuntien, tarpeisiin kehitettyjä järjestelmiä.

Painopisteet nuorisualan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

-

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisualan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

-

Muita näkemyksiä ohjelmasta

On hyvä, että VANUPOssa nuorten kasvu- ja elinolojen tilan kuvaus alkaa toteamisella, että suurin osa Suomen nuorista voi hyvin. On tärkeä muistuttaa monesti melko synkän kuvan nuorista annettuun julkiseen keskusteluun myös, että nuorissa on valtava voimavara rakentaa hyvinvointiamme. On tärkeä kuitenkin tunnistaa ja tunnustaa se, että nuoret eivät ole yhtenäinen ryhmä, ja polarisoituminen sekä eriarvoisuuden lisääntyminen ovat seikkoja, jotka ovat hyvinvointiin liittyvässä keskustelussa otettava huomioon. Tärkeä maininta on myös se, että nuorten yhteiskunnallisen osallisuuden eriytyminen on kasvanut ja tämä haastaa luomaan mahdollisimman matalan kynnyksen osallisuuden mahdollisuuksia kaikki nuoret huomioon ottaen.

Vanupossa on kuvattu nuorten elinoloja ja hyvinvoinnin tilaa. Tärkeää on tunnistaa se, että nuorten määrä kasvu tapahtuu muutamassa suurimmassa kaupungissa, ja etenkin pääkaupunkiseudulla. Valtakunnallisestikin on tärkeää, että nuorten hyvinvoinnin tukemisessa onnistutaan kaupunkimaisissa suurissa kunnissa.

Kaupunkimaisessa nuorisotyössä tunnistetaan hyvin yhteiskunnallinen segregaatio ja niitä ilmiöitä, joita tähän kehitykseen liittyy. Juuri nuorisotyöllä ja –politiikalla onkin suuri merkitys, koska nuorisotyössä kohdataan niitä nuoria, jotka ovat sosioekonomisesti heikommassa asemassa. Nuorisopolitiikan tavoitteena täytyy olla se, että nuorten segregaatiokehitystä ei syvennetä. Kaikessa päätöksenteossa on otettava nuorisovaikutukset huomioon.

VANUPOssa on hyvä ottaa huomioon resurssointiin vaikuttavana tekijänä se, että nuorisotyön kohdejoukko kansainvälistyy kovalla vauhdilla. Esimerkiksi Espoossa on tällä hetkellä peruskoulun 1. luokalla monikielisiä oppilaita 38,5 prosenttia. Nuorisotyön kohdejoukko kansainvälistyy kovalla vauhdilla.

Luukkonen Tero
Espoon kaupunki, kasvun ja oppimisen toimiala